Eesti seisukohad Euroopa Liidu justiits- ja siseküsimuste nõukogu 3. ja 4. detsembri 2026. a istungil

Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) justiits- ja siseküsimuste nõukogu (edaspidi *JSK*) siseministrite istung toimub 3. detsembril 2026. aastal Brüsselis. Eestit esindab JSK istungil siseminister Igor Taro.

3. detsembril toimuval JSK nõukogu siseküsimuste päeval keskendutakse muuhulgas EL-i rände- ja varjupaigaleppe rakendamisele, mille raames: a) annab Euroopa Komisjon ülevaade iga-aastasest varjupaiga ja ränderaportist ning b) tehakse poliitiline kokkulepe nõukogu rakendusotsuse suhtes, millega luuakse iga-aastane solidaarsusreserv 2027. aastaks.

Ülevaate on koostanud Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond ning piirivalve- ja rändeosakond (info@siseministeerium.ee).

Rände- ja varjupaigaleppe rakendamine
Päevakorrapunkti käsitlemise eesmärk: Euroopa Komisjoni ülevaade EL rände- ja varjupaigaleppe rakendamisest, poliitilise kokkuleppe saavutamine nõukogu rakendusotsuse suhtes, millega luuakse 2027. aastaks iga-aastane solidaarsusreserv.

Päevakorrapunkti esimeses pooles annab Euroopa Komisjon ülevaate EL rände- ja varjupaigaleppe rakendamisest (edaspidi: *rändeleppe*). Tegemist on Komisjoni poolt antava regulaarülevaatega, milles käsitletakse EL-i rändeleppe rakendamisel toimunud peamisi arenguid.

Eesti võtab ülevaate teadmiseks.

Ülevaatele järgneb arutelu **2027. aasta solidaarsusreservi üle**, mille puhul soovib EL Nõukogu eesistuja Iirimaa saavutada poliitilise kokkuleppe. Solidaarsusreserv (ingl. k. *Solidarity Pool*) tugineb solidaarsusmehhanismile ehk rändesurve all olevate riikide abistamisele teiste liikmesriikide poolt. Üksteise abistamise kohustus erinevatel viisidel tuleneb varjupaiga- ja rändehalduse määrusest (EL) 2024/1351, mis on üks kümnest 2024. aastal kinnitatud EL varjupaiga- ja rändehalduse õigustiku reformi paketti kuuluvast õigusaktist. Reformi terviklikku rakendamist alustati 12. juunil 2026.

Varjupaiga- ja rändehalduse määrus sätestab, et liikmesriigid, kes ise ei ole rändesurve all, on kohustatud aitama suure rändesurve all olevaid riike. Taolist abi nimetatakse solidaarsuspanuseks ning abi andval riigil on võimalik otsustada panustamismeetmete üle. Abistada võib kolmel viisil:

1. võttes vastu rahvusvahelise kaitse taotlejaid või saajaid (ümberpaigutamine);
2. makstes rahalist toetust, mis on arvutatud kokku lepitud valemi järgi, mis võtab arvesse nii rahvaarvu kui ka riigi sisemajanduse koguprodukti (SKP);

3. asendades rahaline toetus muu vajaliku abiga (nt eksperdid, töövahendid, tehnika) samas väärtuses ning lähtuvalt abi vajava riigi vajadusest.

Panustada võib kombineerides kõiki kolme moodust või valides neist ühe. Rändesurve alla sattunud liikmesriikide solidaarne abistamine õiglase panuse[1] ulatuses on liikmesriikidele kohustuslik. Rändesurve all olevad riigid on automaatselt vabastatud enda solidaarsuspanuse täitmisest ning neil on õigus saada abi solidaarsusreservist. Rändesurve ohus olevatel liikmesriikidel on eelisõigus saada operatiivset ja rahalist toetust EL-i rändetoetuste tööriistakastist. Liikmesriigid, kelle puhul on viimase 5 aasta kumulatiivse rändestatistika alusel tuvastatud, et nad on märkimisväärses rändeolukorras, on õigus taotleda osalist või täielikku vabastust oma solidaarsuspanusest. Taotlus oma solidaarsuspanusest vabastamiseks esitatakse Euroopa Komisjonile, kes annab oma hinnangu, kas solidaarsuspanuse vähendamine on õigustatud ning kuidas see võib aidata olukorda liikmesriigis stabiliseerida. Otsuse liikmesriigi solidaarsuspanuse vähendamise kohta teeb EL-i Nõukogu.

Komisjon on hinnanud **2027. aasta solidaarsusvajadusi** ning teinud ettepaneku[2] EL Nõukogu rakendusotsuseks, mille kohaselt oleks järgmise aasta solidaarsusreservi suurus **35 000 ümberpaigutamist ja/või 700 miljonit eurot rahalist abi.**

6. novembril avaldas Komisjon kolmenädalase hilinemisega teise iga-aastase rändearuande, mis annab ülevaate rände olukorrast EL-is perioodil 1.07.2025 – 30.06.2026. Aruanne on aluseks EK rakendusotsusele, milles määratletakse liikmesriigid, kes on rändesurve all, kellel on oht sattuda rändesurve alla või kus on märkimisväärne rändeolukord.

Komisjoni otsuse kohaselt on teise solidaarsustsükli perioodiul rändesurve all olevad riigid Kreeka, Küpros, Itaalia, Hispaania. Rändesurve riski all on Belgia, Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Iirimaa, Prantsusmaa, Horvaatia, Läti, Leedu, Luksemburg, Holland, Poola, Sloveenia ja Soome ning märkimisväärses rändeolukorras on Bulgaaria, Tšehhi, Eesti, Horvaatia, Austria ja Poola.

Eesti on liigitatud märkimisväärse rändeolukorraga liikmesriikide kategooriasse eeskätt seetõttu, et võrreldes SKP ja rahvaarvuga on Eestis viimase viie aasta jooksul registreeritud suur arv Ukraina sõjapõgenikest ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse saajaid.

EL Nõukogu eesistuja Iirimaa ja Euroopa Komisjoni soov on saavutada JSK nõukogu istungil poliitiline kokkuleppe solidaarsusreservi rakendusotsuses, mis kirjeldab liikmesriikide teatatud solidaarsuspanused 2027. aastaks. Märkimisväärses rändeolukorras olevad liikmesriigid, sh Eesti peavad Euroopa Komisjonile esitama taotlused oma solidaarsuspanuse vähendamiseks enne kõnealust istungit, misjärel annab Komisjon oma hinnangu vähendamistaotluste põhjendatuse kohta.

[1] Liikmesriikide solidaarsuspanuse suurus ehk õiglane määr arvutatakse ühiselt kokkulepitud valemi järgi, mis kajastub varjupaiga- ja rändehalduse määruses vastavalt liikmesriigi rahvastiku ja SKP suurusele. Sätestatud varjupaiga ja rändehalduse määruse 2024/1351 lisas ja artiklis 66, mõjutegurid on 50% SKP ja 50% rahvaarv. Piirmäärad on sätestatud sama määruse artiklis 12.

[2] Ettepanek nõukogu rakendusotsuse kohta iga-aastase solidaarsuskogumi (Annual Solidarity Pool) loomise kohta 2027. aastal. – 14745/26 (R-UE/EU-R) + ADD 1 (R-UE/EU-R).

Eesti seisukohad:

1.1. Rändesurve all liikmesriikide abistamiseks mõeldud Euroopa Liidu solidaarsusreservi 2027. aasta kogumaht ei või ületada 35 000 ümberpaigutamist ja/või 700 miljonit eurot.

1.2. Arvestades Eesti kuulumist märkimisväärses rändeolukorras olevate riikide kategooriasse, taotleb Eesti 2027. aasta solidaarsusreservi panuse vähendamist 100% ulatuses.

1.3. Kui solidaarsuspanuse täies mahus vähendamist ei ole võimalik saavutada, on Eesti valmis 2027. aastal solidaarsusreservi panustama vähendatud mahus rahaliselt ja võimaluse korral alternatiivsete meetmetega (tehnika, eksperdid). Eesti ei osale ümberpaigutamises.

Põhjendus: Eesti õiglane solidaarne panus on 0,267% EL-i kogu abivajadusest. Õiglane panus on tuletatud rahvaarvu ja SKP osast EL-i rahvaarvu ja SKP-sse (50% osakaal on SKP ja 50% rahvaarv). Valemi kohaselt on Euroopa Komisjoni 6. novembri ettepanekust lähtuvalt Eesti õiglaseks panuseks 2027. aastal minimaalselt, kas:

A. 93 rahvusvahelise kaitse taotleja või saaja vastu võtmine (ümberpaigutamine); või
B. 1 869 000 euro väärtuses rahalise toetuse maksmine

Riigieelarve strateegia 2025-2028 raames on planeeritud aastateks **2026-2028 iga-aastaselt 1,7 miljonit eurot sihtotstarbelisse reservi solidaarsuspanuse tagamiseks**. Kuna varjupaiga- ja rändehalduse õigustiku reform jõustus täielikult 12. juunil 2026 ning Eesti oli 2026. aastal märkimisväärse rändeolukorra kategoorias, mis omakorda võimaldas vähendada Eesti solidaarsuspanust, kujunes 2026. aasta Eesti solidaarsuspanuseks kokku 560 000 eurot.

Solidaarsuspanuse tegemisel tuleks Siseministeeriumi hinnangul arvesse võtta, et hoolimata pidevast ohust on rändeolukord Eesti piiridel rahulik, Ukraina sõjapõgenike menetlemise ja vastuvõtmise koormusega on saadud hästi hakkama. Eesti kuulumine „märkimisväärse rändeolukorra“ kategooriasse tugineb eeskätt Ukraina sõjapõgenike (ajutise- ja rahvusvahelise kaitse saajate) arvudel.